

FAKULTET DRAMSKIH UMETNOSTI U BEOGRADU

Umetničkom Veću FDU

Nastavno-umetničkom Veću FDU

Senatu Univerziteta umetnosti

Doktorske umetničke studije u dramskim i audiovizuelnim umetnostima

IZVEŠTAJ KOMISIJE ZA OCENU I ODBRANU DOKTORSKOG UMETNIČKOG PROJEKTA

Nastavno-umetničko Veće Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu imenovalo je komisiju za ocenu i odbranu doktorskoj umetničkog projekta

„ ZATAMNJENJE“ (pervazivna igra)

Kandidata **MIRKA STOJKOVIĆA**, studenta Doktorskih umetničkih studija u dramskim i audiovizuelnim umetnostima

Miša Radivojević, redovni profesor Fakulteta dramskih umetnosti u penziji

Milorad Glušica, redovni profesor Fakulteta dramskih umetnosti u penziji

Nenad Prokić, redovni profesor Fakulteta dramskih umetnosti

Đorđe Milosavljević, vanredni profesor Fakulteta dramskih umetnosti

Nebojša Pajkić, redovni profesor Fakultet dramskih umetnosti, mentor rada

Komisija zaključuje da kandidat može da pristupi odbrani svog doktorskog umetničkog projekta.

1. Biografija kandidata

Mirko Stojković rođen je 3. septembra 1971. u Beogradu. Diplomirao je dramaturgiju na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu 1997, od kad je neprekidno angažovan u nastavi.

Za svoju diplomsku dramu „M70 – slobodan pad u šest slika“, čija je praizvedba postavljena u Narodnom pozorištu Toša Jovanović u Zrenjaninu (1998) dobio je nagradu Slobodan Selenić (1997) i nagradu Dragiša Kašiković (1998). Aktivno se bavio filmskom kritikom, za zbornik „Svetlo u tami – Novi Holivud“ napisao esej o Ejbelu Ferari (Clio-Jugoslovenska kinoteka, 1994), te uređivao filmske kritike u časopisima „Ukus nestašnih“(1995-1996) i „Hepiend“ (1996-1997). Scenarista je više epizoda televizijske serije „Okolo moje glave“ (RTS, 1996-1997).

Baveći se kopirajtingom i dramaturgijom u marketingu, u prethodnih skoro dvadeset godina bio je frilens kreativni direktor, kopirajter i PR konsultant na više od 150 realizovanih kampanja za klijente u Srbiji, Crnoj Gori, Republici Srpskoj, Makedoniji i Mađarskoj, a za kompanije kao što su McDonald's, NIS, Knjaz Miloš, Dunav osiguranje, ICN, Pivara Skopje, Bambi, NLB banka, Telekom Srbija, UNHCR i mnoge druge.

Bio je kreativni direktor i urednik igranog i dokumentarnog programa na televiziji Avala tokom 2007. i 2008. godine.

Sa kolegom Bogdanom Španjevićem autor je scenarija i dizajna za pervazivne igre „The Feed“ (Blast Theory, Brighton, UK 2010), „Serb.I.Am.“ (London Internation Festival of Theatre, National Theatre, London, UK 2010), „Hajduks“ (International Game Festival Igfest, Bristol, UK 2010), „Bright On!“ (White Nights, Brighton, UK 2010), „Zmajev trag“ (ApsArt, DKC, Beogradska tvrđava, Srbija 2010-2011).

Autor je scenarija i dizajna video igre „Life Not For Sale“ (CDC, IOM/OIm, United Nations MDG 2011), konceptualnog rada „Zov pustolovine“ predstavljenog na međunarodnoj izložbi „Nove tehnologije“ u Galeriji savremene umetnosti u Pančevu 2012, autor originalne priče i prve verzije scenarija za video igru „Vampire Legends: The True Story of Kisilova“ (Big Fish Games, 2013), te kompletan autor igre „Otvaranje“ (Deutsche Schulle Beograd/CDC 2013).

Svoja iskustva i teorijska premisslanju o dramaturškom radu na video i pervazivnim igrama iznosio je i na konferencijama, kako u Srbiji, tako i u inostranstvu. Posebno se izdvajaju predavanja "The Hero With a Thousand Faces: on Narrative Structure of The Elder Scrolls", prvo predavanje o video igrama u okviru internacionalnog scenarističkog udruženja SRN (Screenwriting Research Network), održano na VII internacionalnoj konferenciji SRN u Potsdamu, Nemačka, 2014. godine, kao i učešće u prvim panelima o pervazivnim igrama u okviru IETM (International network for contemporary performing arts), pod nazivom "Developing the theatre game" (sa Nikom Tandonivićem iz Blast Theory, UK) i "Virtually performing the space" (sa Sarom Elis iz Royal Shakespeare Company, UK), održanim na konferenciji IETM u Budimpešti 2015. godine.

Član je Udruženja scenarista Srbije, te IETM (International network for contemporary performing arts) i SRN (Screenwriting research network). Više godina je držao predavanja i na Fakultetu digitalnih umetnosti, Univerziteta Metropolitan u Beogradu, kao i na Fakultetu dramskih umjetnosti u Cetinju, Crna Gora. Pokretač je inicijative za osnivanje Laboratorije za interaktivnu umetnost, koja je na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu i zvanično osnovana u decembru prošle godine, kao i osnivač radne grupe o video igrama u okviru Screenwright Research Network.

U zvanje vanrednog profesora izabran je 2012. godine, na predmetima Filmski i televizijski scenario 1 i 2, Kopirajting i Dramaturgija video igara i autor je programa rada na tim predmetima. Važno je napomenuti da Dramaturgija video igara kao predmet postoji već deset godina i da je jedan od prvih u svetu zvanično prihvaćenih predmeta u okviru visokoškolskog obrazovanja, koji je posvećen nastavi kreativnog pisanja za potrebe video igara.

2. Analiza doktorskog umetničkog projekta

Pervazivna igra je kao umetnička forma nastala krajem prošlog veka. Njena specifičnost je u tome što svoju publiku pretvara u aktivnog učesnika igre-umetničkog procesa, dok se javni prostor koristi kao scenografija i dramska scena. Drugim rečima, pervazivne igre grade sveobuhvatan utisak postojanja nekog paralelnog univerzuma u koji igrač ulazi uz pomoć predmeta, uređaja ili interakcije sa drugim ljudima, iako nijednog trenutka ne napušta prostor onog „pravog“ sveta. Pervazivne igre u tom smislu kombinuje forme i iskustva video igara, ali i filmske i pozorišne umetnosti, književnosti i popularne kulture, kreirajući za svoju publiku čitav jedan mikrokosmos, koji je autor igre precizno i do detalja zamislio i izgradio. Pervazivne igre su prepoznate kao inovativni oblik umetničkog izražavanja, pa su takva ostvarenja učestvovala u posebnim programima npr. Bijenala u Veneciji i Sandens filmskog festivala.

U svom teorijskom radu, koji je istovremeno i detaljna eksplicaciju umetničkog projekta, Stojković je temeljno istražio vezu između tehnologije, umetnosti i popularne kulture koja je dovela do stvaranja video-igara, te pažljivo pratio njihov razvitak, sve do pojave pervazivnih igara, kao ishodišta tog i umetnički i tehhološki uzbudljivog procesa. Stojkovićevo široko obrazovanje, kao i dramaturško iskustvo iz rada u pozorištu, filmu, televiziji, ali i u advertajzingu i marketingu, pri tom mu je omogućilo jedan širok i sveobuhvatan pregled, kakav je neophodan za razumevanje ovog savremenog fenomena. Kroz ovako formulisan teorijski rad, Stojkoviću je svojim umetničkim ambicijama mogao da odredi pravac, ali i zada ambiciozan cilj. Stoga je pervazivna igra „Zatamnjenje“ zamišljena kao umetnički projekat u kome je, po Stojkovićevim rečima, „iz sadašnjosti preuzet spektakl, iz budućnosti potpuna personalizacija, a iz prošlosti mit“.

U takvoj estetskoj jednačini, sadašnjost se ogleda u spektaklu pervazivne igre, budućnost se otkriva u činjenici da je cela igra osmišljena za samo jednog igrača, koji je i njen glavni junak, dok se prošlost čita u sveprožimajućem uticaju irskog pisca Džejmsa Džojisa i američkog antropologa irskog porekla Džozefa Kembela. Stojković je stoga nastavio putem koji je sa jedne strane otvorio Džejms Džojis romanom „Uliks“, a sa druge strane Džozef Kembel, sa otkrićem „monomita“ i „herojskog puta“, kojeg je opisao u svom glavnom delu, studiji „Heroj sa hiljadu lica“. Nadahut Džojsovim junakom Leopoldom Blumom i Kembelovim opisom mitskog putovanje heroja, Stojković je kreirao priču-lavirint, u kojem njegov glavni junak-igrač duže od četiri sata, na teritoriji celog Beograda, prolazi kroz različita iskušenja savremenog urbanog života, pokušavajući da odgonetne zadata misteriju nestanaka studenata, praveći pri tom iste korake koje su pravili Leopold Blum i Odisej, u svojevrsnoj adaptaciji «Uliksa» i, samim tim, «Odiseje».

Nema nikakve sumnje da je ovako zamišljen umetnički projekat izuzetno produkciono zahtevan. Na samoj realizaciji pervazivne igre angažovano je desetine volontera, sa precizno određenim ulogama, dok je više organizatora nadgledalo putovanje od jedne do druge lokacije, koje su takođe suptilno scenografski rešene. Na kraju, treba skrenuti pažnju da je budžet ovako ambiciozno zamišljenog projekta delom pokriven sredstvima samog autora.

3. Ocena ostvarenih rezultata

Pervazivna igra „Zatamnjenje“ izvedena je 16-og juna 2015-te, čime je „Bloomsday“, svojevrsni evropski praznik posvećen junaku romana „Uliks“, po prvi put obeležen i u Srbiji.

Prateći igrača u „Zatamnjenju“ komisiju su iskreno fascinirala beskrajna račvanja, rukavci i delte sveta koji je Stojković osmislio i organizovao. Prateći igrača kao detektiva koji je rešavao zadatu misteriju, komisija je mogla da prisustvuje scenama i uzbudljivim i zabavnim – posvedočili smo tako istrazi koja je obuhvatila susrete sa samozvanim marketinškim stručnjacima, korumpiranim državnim službenicima, narcisoidnim televizijskim voditeljima, sustizali ga u taksijama, jurili po liftovima i stepeništima, muzejskim lagumima i kafkijanskim opštinskim kancelarijama – i stekli utisak da smo u jednom neverovatno bogatom virtuelnom svetu, u kome smo na kraju mogli da vidimo i „Crnoboga“, demona koji iz senka vlada našom stvarnošću.

„Zatamnjenje“ svom glavnom junaku – a on je u ovoj pervazivnoj igri ustvari sam igrač - nudi jedan složen, „borhesovski“ svet, u kom možete i zalutati, da bi se na kraju sopstvenim sposobnostima izborili za suočavanje sa vrhunskim iskušenjem, koje je u ovoj igri konačan izbor između besmrtne duše i životnog uspeha.

„Zatamnjenje“ je u tom smislu jedno složeno i bogato umetničko delo, koje ukida granicu (ili, tačnije, ukazuje da čvrsta granica nikad i nije postojala) između igre i umetnosti, između realnog sveta i izmaštane stvarnosti, između estetskog čina i životne odluke, između publike i autora.

Stvarajući „Zatamnjenje“, Mirko Stojković je takođe demonstrirao nove modele pisanja scenarija, a posebno onog „otvorenog“ za glumačku improvizaciju i namenjenog tumačenju karaktera obuhvaćenih pervazivnom igrom. U svom teorijskom radu, on je ove nove modele scenarija opisao i analizirao, što njegov rad čini višestruko korisnim za nastavu ne samo predmeta Dramaturgija video igara, nego i predmeta Filmska i televizijska dramaturgija.

O uspehu „Zatamnjenja“ živo svedoči i tekst novinara portala „VICE“, koji je imao priliku da bude prvi igrač i prvi tumač glavne uloge ove pervazivne igre, kao i poziv da predstavi igru na IETM konferenciji u Budimpešti 2015. godine. Ovo će sasvim sigurno pozitivno uticati kako na popularizaciju i razumevanje pervazivne igra kao novog oblika mimetičke umetnosti, tako i razumevanje dramaturgije u širem umetničkom i društvenom kontekstu.

4. Kritički osvrt referenata

Iako umetničko delovanje podrazumeva inovativnost i originalnost, nekad su inovativne i originalne forme umetničkog izražavanja dočekivane sa nepoverenjem ili sumnjičavošću. Već mnogo puta dokazana ideju da su pervazivne igre nova forma mimetičke umetnosti može izazvati nedoumice i otpor kog onih koji pokušavaju da rigidno razdvoje i postave nekakvu izmišljenu granicu između igre i umetnosti, stvarnosti i umetničke realnosti, autora i publike. Stoga je „Zatamnjenje“ projekat koji iznova snažno utvrđuje estetsku relevantnost video-

igara i u žanru pervazivnih igara prepoznaje i utvrđuje široko i otvoreno polje za stvaralačko istraživanje novih formi mimetičkih umetnosti.

Ovakvim radom, Katedra za dramaturgiju, kao i Fakultet dramskih umetnosti, potvrđuju svoj prestiž među srodnim institucijama, negujući originalni i inovativni istraživački postupak kao glavno umetničko oruđe.

„Zatamnjenje“ u tom smislu održava intezivnu i neposrednu vezu između sveta tehnologije i sveta umetnosti, pa i između Katedre za dramaturgiju i Fakulteta dramskih umetnosti sa najnovijim tendencijama informatičkog doba i savremene kulture.

5. Zaključak komisije

Komisija je mišljenja da doktorski projekat Mirka Stojkovića „Zatamnjenje“ (pervazivna igra) predstavlja dragocen doprinos oblasti savremene dramaturgije, kako Fimske i televizijske dramaturgije, tako i Dramaturgije video igara, i predlaže Umetničkom Veću da usvoji pozitivan izveštaj Komisije.

Đorđe Milosavljević, vanredni profesor

Nenad Prokić, redovni profesor

Milorad Glušica, redovni profesor u penziji

Miša Radivojević, redovni profesor u penziji

Nebojša Pajkić, redovni profesor i mentor rada

Beograd, 17. februar 2016.